

LIST OF SOURCES AND LITERATURE:

1. Берков П.Н. Развитие истории книги как науки: опыт историографического обзора / П.Н. Берков // Труды Музея книги, документа и письма. – Ленинград, 1931. – С. 47-79.
2. Васильев В.И. История книжной культуры как научное направление отечественной истории и книговедения / В.И. Васильев // Книга: исслед. и материалы. – Москва, 2004. – Сб. 82. – С. 5-24.
3. Васильев В.И. История книжной культуры: теоретико-методологические аспекты / В.И. Васильев. – Москва: Наука, 2004. – 112 с.
4. Васильев В.И. Библиография и книжная культура: эволюция взаимосвязей / В.И. Васильев, М.А. Ермолаева // Библиография. – 2010. – №6. – С. 29-34.
5. Кун Т.С. Структура научных революций / Т.С. Кун. – Москва: Прогресс, 1975. – 288 с.
6. Основы теории и истории культуры: терминологический словарь-справочник: в 2 ч. / под ред. З.О. Джалиашвили, Н.Н. Фоминой. – Санкт-Петербург, 1997. – Ч. 1. – 132 с.
7. Слуховский М.И. Из истории книжной культуры России: старорусская книга в международных культурных связях / М.И. Слуховский. – Москва: Просвещение, 1964. – 243 с.
8. Charter of transdisciplinarity [Electronic resource] // CIRET: Centre International de Recherches et Études Transdisciplinaires. 2012. – URL: <http://ciret-transdisciplinarity.org/chart.php#en> (20.11.15)
9. Nicolescu B. Toward a Methodological Foundation of the Dialogue Between the Technoscientific and Spiritual Cultures [Electronic resource] / B. Nicolescu // Международные чтения по теории, истории и философии культуры / гл. ред. Л.М. Морева. – Санкт-Петербург: Эйдос, 2004. – Vol. 18. Дифференциация и интеграция мировоззрений: философский и религиозный опыт. – С. 139-152. – URL: <http://www.spbric.org/PDF/d18.pdf>
10. Nicolescu B. Transdisciplinarity – past, present and future [Electronic resource] / B. Nicolescu // Moving Worldviews – Reshaping sciences, policies and practices for endogenous sustainable development / ed. B. Haverkort, C.Reijntjes. – Holland: COMPAS Editions, 2006. – P. 142-166. – URL:http://basarab-nicolescu.fr/Docs_articles/Worldviews2006.htm. (20.11.15)
11. Piaget J. L'épistémologie des relations interdisciplinaires [Electronic resource] / J. Piaget // Internationales Jahrbuch für interdisziplinäre Forschung. – 1974. – Vol. 1. – P. 154-172. – URL: http://www.fondationjeanpiaget.ch/fjp/site/textes/VE/jp72_epist_relat_interdis.pdf (20.11.15)

Кароева Т.Р. Трансдисциплінарний підхід до вивчення книжкової культури

На думку автора, трансдисциплінарний підхід до вивчення книжкової культури відкриває нові можливості для вчених, оскільки дозволяє ефективно узагальнювати накопичені обсяги інформації, що особливо важливо для формування холистичного бачення реальності. Такий підхід аж ніяк не заперечує можливості дисциплінарних і міждисциплінарних досліджень, навіть, навпаки, логічно підсилює ці дослідження, дозволяє вийти за межі дисциплінарних кордонів і вирішувати проблеми комплексно.

Ключові слова: книжкова культура, трансдисциплінарність, постнекласична наука, холізм.

Кароева Т.Р. Трансдисциплинарный подход к изучению книжной культуры

По мнению автора, трансдисциплинарный подход к изучению книжной культуры открывает новые возможности для ученых, поскольку позволяет эффективно обобщать накопленные объемы информации, что особенно важно для формирования холистического видения реальности. Такой подход отнюдь не отрицает возможности дисциплинарных и междисциплинарных исследований, даже, наоборот, логично усиливает эти исследования, позволяет выйти за пределы дисциплинарных границ и решать проблемы комплексно.

Ключевые слова: книжная культура, трансдисциплинарность, постнеклассическая наука, холизм.

Статтю подано до редколегії 15.12.2016 р.

УДК 94 (477)

О. П. Мурашова

**СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ У 1920-Х РР.:
ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ**

У статті здійснено аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, що стосуються питань реалізації соціальної політики радянської влади на Поділлі у 1920-х рр. Визначено стан наукової розробки проблематики, виокремлено основні історіографічні напрямки дослідження.

Ключові слова: Україна, неп, соціальна політика, охорона здоров'я, безробіття, соціальне забезпечення, соціальне страхування, історіографія.

Вивчення основних закономірностей здійснення соціальної політики в державі є одним із важливих напрямів в історичній науці. Дана проблематика також знаходить своє висвітлення у різноманітних соціологічних, юридичних та економічних дослідженнях. Створення комфортних та сприятливих умов життя для населення є головною функцією керівництва сучасної демократичної держави, а врахування історичного досвіду має на меті попередження можливих прорахунків у здійсненні відповідної політики. Період 1920-х рр., на думку автора, є переломним моментом у вітчизняній історії, оскільки утвердження радянської влади передбачало кардинальну зміну звичного укладу життя людей, запровадження нових законів. Проблематика включає в себе широке коло питань, які стосуються різноманітних сфер життя суспільства.

Метою публікації є визначення стану наукової розробки особливостей здійснення соціальної політики радянською владою на Поділлі у 1920-х рр., характеристика основних праць, що прямо чи опосередковано стосуються тематики дослідження.

Залежно від характеру опрацювання різних аспектів проблематики, коли існували різні погляди на соціальні процеси, історіографію умовно поділяють на три періоди: 1) 1921 – перша половина 1950-х рр. – виникнення значного масиву літератури, де розглядалися окремі питання соціально-економічного розвитку держави; 2) друга половина 1950-х – 1980-ті рр. – сформовано чітку базу окремих напрямків дослідження; 3) кінець 1980-х – сучасний період – зміна ідеологічних принципів, використання широкої джерельної бази, що дало змогу об'єктивно оцінити соціальні перетворення в зазначений період.

Власне поняття «соціальна політика», як науковий термін, на думку російського вченого О.С. Карамзіна [1], був запроваджений лише в середині 1960-х рр. Російський дослідник І.О. Шестак [2] стверджував, що, спираючись на міждисциплінарні зв'язки, існує декілька варіантів його визначення. З погляду соціології, це певні заходи держави, спрямовані на регулювання трудових відносин, соціального захисту населення, раціонального розподілу доходів. У юридичній науці – це політика влади в галузі освіти, науки, охорони здоров'я, соціального забезпечення та страхування. Економісти зазначали, що ця сфера є складовою частиною економічної діяльності держави. Своєрідність трактування соціальної політики відображено в дисертаційних дослідженнях російських істориків. Так, В.В. Орлов [3] доводив, що такі заходи були спрямовані на подолання наслідків голоду, та ліквідації неписьменності. І.В. Орлова [4], на прикладі Іркутської та Єнісейської губерній, висвітлила більш ширшу проблематику: соціальне становище різноманітних груп населення, діяльність влади щодо подолання безробіття, соціальний захист сиріт та інвалідів. О.В. Лихолет [5], на матеріалах Нижнього Поволжя, в розглядав питання рівня життя робітників, службовців, селян; стан розвитку охорони здоров'я та народної освіти. Таким чином, в історичній науці не існує єдиної концепції щодо визначення поняття «соціальна політика», оскільки кожен науковець вкладає власне бачення засад та змісту проблеми.

У радянський період вивчення окремих регіонів не було предметом самостійних досліджень, вони розглядалися як складова частина загальної історії УРСР та СРСР. Впродовж 1920-1930-х рр. вийшли друком перші брошури. Авторами були переважно працівники державних органів, які визначали умови щодо користування певними соціальними пільгами [6]. Незважаючи на ідеологічні впливи, ці дослідження зробили значний внесок у вивчення певних аспектів даної проблематики.

Протягом 1930-1940-х рр. вивчення періоду нової економічної політики практично припинилося. З'явилися лише окремі напрацювання, що стосувалися розвитку державного соціального страхування в СРСР. Його роль щодо робітників промислової сфери протягом 1924-1929 рр. висвітлив Л. Забелін [7].

У 1950-х рр. спостерігається певне пожвавлення у дослідженні цього періоду. На основі широкого пласту джерел було видано друком колективну працю «СРСР в період відбудови народного господарства (1921-1925 рр.)» [8] та монографію Е. Генкіної [9], що визначила процес переходу до нової економічної політики. Науковці вперше охарактеризували діяльність комнезамів в українському селі, проблеми продовольчого забезпечення, порівняли український та російський декрети про заміну продрозкладки продподатком. Однак значний вплив ідеології позначився на характері викладу матеріалу.

Певні зрушення в історичних дослідженнях відбулися впродовж 1960-1980-х рр. У монографіях, присвячених історії робітничого класу, з'явилися окремі розділи щодо його матеріального становища. Дослідники почали привертати увагу до проблем товаропостачання, забезпечення житлом, комунального обслуговування. Питання щодо медичного обслуговування та соціального страхування вперше були висвітлені у монографії Г. Діденка [10]. Також на основі широкого кола джерел з'являються дослідження В. Довгопола [11], М. Бойка [12],

А. Слуцького [13], К. Шияна [14], де висвітлено роль та місце робітничого класу в тогочасному соціалістичному будівництві України. Окремо виділено проблеми подолання безробіття, медичного та комунального обслуговування. З'явилися перші фундаментальні праці, де частково зазначені питання соціальної політики. Це «Історія Української РСР» в 10-ти томах [15], а також, «Історія робітничого класу Української РСР» [16]. Загалом, в означений період з'явилася певна кількість наукових праць, що частково торкалися питань соціальної політики в контексті загальної історії, проте, вплив ідеології та обмежений доступ до архівних документів значно вплинули на зміст та методологічні принципи досліджень.

Переломний момент в історичній науці відбувся в середині 1980-х – на початку 1990-х рр. Було опубліковано статті Ю. Шаповала [17], С. Кульчицького [18], О. Мовчан [19], де висвітлювалися раніше заборонені теми, зокрема, причини та наслідки голоду 1921-1923 рр. в Україні. З'явилися праці з регіональної історії («Нариси історії Поділля») [20]. У розділі «Поділля в період непу в 1921-1927 рр.» висвітлено питання соціально-економічного розвитку краю з позитивною оцінкою діяльності комуністичної партії та політики колективізації.

Після проголошення незалежності України розпочався новий етап розвитку історичної науки. Дослідники отримали доступ до раніше заборонених джерел, можливість виражати власні погляди на проблему. Головні засади історичного розвитку зазначеного періоду подані в дослідженнях В. Даниленка, Г. Касьянова [21], В. Марочка [22]. Характеризуючи загальні праці, варто відзначити роботи С. Кульчицького [23], О. Сушка [24] та О. Пиріг [25], де ґрунтовно висвітлено період нової економічної політики, взаємовідносини радянської влади і суспільства. Окремим напрямком сучасної української історіографії є вивчення повсякденного життя населення. Даній проблематиці присвячена колективна монографія «Нариси історії повсякденного життя України в період непу (1921-1928 рр.)» [26], де охарактеризовано різні життєві аспекти, проаналізовано умови проживання різних соціальних груп. Побутові проблеми робітників, умови праці, рівень їх соціального забезпечення відображено у дослідженнях О. Мовчан [27,28]. Автор стверджує, що соціальна політика радянської влади у 1920-х рр. була спрямована на відновлення довоєнного рівня життя. Побутове забезпечення та житлові умови селянства стали тематикою досліджень І. Рибак [29]. Науковець детально проаналізував рівень благоустрою села, стан житлового фонду, надання соціальних послуг. Дослідник зазначив, що, не зважаючи на обіцянки радянської влади, зрівняти рівень життя міста та села, у 1920-х рр. чітко простежувалася тенденція відставання сільської соціальної інфраструктури. Побут та дозвілля українського селянства у 1920 – 1930-ті рр. знайшли своє висвітлення у працях О. Лукашевича [30]. Автор охарактеризував різні аспекти повсякденного життя, включаючи рівень матеріального забезпечення, стан житлового будівництва, якість надання медичних послуг. Автор доводить, що у міжвоєнний період умови життя українського селянства, у порівнянні із дореволюційним, практично не зазнали змін. Житлові будівлі створювалися із дешевих матеріалів, що визначило їх низьку якість. Більшість будинків, а саме 81,4%, мали солом'яні дахи. Науковець зазначив, що в селах існував високий рівень захворюваності на інфекційні хвороби, що був наслідком низької якості медичного обслуговування. Житлово-побутові умови радянських робітників у другій половині 1920-х – 30-х рр. детально вивчав П. Кравченко [31]. Автор наголосив, що умови праці та проживання були неприйнятними.

Окремий напрямок дослідження складають праці, присвячені тематиці охорони здоров'я. Проблема знайшла своє відображення в дослідженнях І. Ткаченко [32]. Автор детально описала загальний стан здоров'я населення УРСР в період непу, санітарний побут, засоби боротьби з інфекційними хворобами, особливості надання медичної допомоги, розвиток лікувальних закладів, підготовку медичного персоналу, створення та функціонування системи охорони материнства та дитинства у 1920-х рр. Дослідниця довела, що хоча в період непу відбулися позитивні зрушення в галузі охорони здоров'я, існували значні труднощі для її повноцінного функціонування. Зокрема, це низький рівень життя населення, невідповідність санітарно-побутових умов існуючим нормативам, неналежне виконання місцевими органами влади відповідних повноважень.

Особливості функціонування системи охорони здоров'я в регіонах висвітлено у дослідженнях Г. Демочко [33] та Ю. Барабаш [34]. Особливості становлення системи охорони здоров'я в Подільській губернії, організація охорони материнства і дитинства знайшли відображення в публікаціях П. Григорчука та [35]. Автор також торкався проблем податкової та аграрної політики радянської влади на Поділлі на початку 1920-х рр.

Проблематика матеріального становища міського населення в період непу знайшла відображення у працях П. Ямпольця [36].

Різноманітні аспекти проблеми безробіття в період нової економічної політики стали предметом дослідження багатьох істориків. Зокрема, О. Розовик [37] у своїй публікації висвітлила питання працевлаштування жінок. Стаття А. Ришкової [38] визначає особливості державної політики, спрямованої на подолання безробіття, зокрема, функціонування бірж

праці. Р. Прилипко [39] ґрунтовно описав особливості проведення громадських робіт, як засіб надання трудової допомоги безробітним. Автор зробив висновок, що такий вид послуги знайшов широке застосування в системі соціального захисту безробітних у 1920-х рр. Однак катастрофічна нестача коштів спричинила неефективність існування даного явища. Особливості подолання проблеми безробіття, на прикладі Харкова, у свої дослідженнях визначила Л. Прилуцька [40]. Автор доводить, що з метою подолання проблеми, застосовувалися, переважно, адміністративно-бюрократичні заходи.

Одним із перших важливих досліджень радянської соціальної політики 1920-х рр. є праці В. Шарпатога [41]. Автор акцентує увагу на процесі становлення та функціонування системи соціального забезпечення в УРСР впродовж 1919-1938 рр. Науковець детально розглянув основні напрямки діяльності органів соціального забезпечення, особливості розвитку громадської взаємодопомоги інвалідів, матеріальне забезпечення червоноармійців та членів їх сімей. Автор зробив висновок, що ефективність функціонування соціального забезпечення напряму залежала від фінансової спроможності держави.

ґрунтовне дослідження, що стосується діяльності органів соціального страхування в Україні протягом 1920 – 1930-х рр., здійснив О. Мельничук [42]. Автор визначив особливості радянської системи соціального страхування, врахувавши організаційну структуру та правовий статус відповідних органів, їх фінансове забезпечення. Детально висвітлено порядок надання допомоги населенню. Автор доводить, що подібна політика розглядалася більшовиками як буржуазна форма соціального захисту населення.

Окремі аспекти радянської соціальної політики, зокрема на Поділлі, висвітлено в дослідженнях Г. Журбелюк [43]. Широке коло питань щодо політичного, соціально-економічного та культурного розвитку регіону в період нової економічної політики розкрито в дослідженнях М. Олійника [44]. Автор частково торкнувся проблем безробіття, охорони здоров'я, матеріального становища населення. Науковець довів, що налагодженню системи соціального забезпечення суттєво перешкождали матеріальні труднощі.

Важливу роль у дослідженні проблем соціальної політики відіграють праці представників зарубіжної історіографії, що стосуються як загальної радянської історії, так і окремих питань соціально-побутового характеру. Загальна характеристика соціальної політики радянської держави подана у працях В. Джорджа, Н. Давидової, Н. Меннінга, В. Медісона [45]. У контексті повсякденного життя проблематику висвітлила Ш. Фіцпатрік [46]. Основні аспекти соціального страхування відображено в дослідженнях Г. Рімлінгера та Д. Кеннета [47]. Прагнення більшовиків стимулювати працю робітників за допомогою різних форм соціального захисту у своїх роботах доводив Д. Коенкер [48]. Взаємовідносини більшовицької влади і селянства ґрунтовно висвітлені у праці італійського історика та економіста А. Граціозі «The Great Soviet Peasant War. Bolsheviks and Peasants, 1917–1933» [49], де автор наголошує, що новоствореній радянській державі протистояла основна маса селянства.

Під впливом Заходу сформувалися своєрідні погляди на проблему російських науковців, які розглядали питання соціальної політики в контексті повсякденності. Дана тема знайшла своє відображення в дисертаційних дослідженнях І. Шалугіної [50], Л. Кузнєцової [51], Т. Фоміної [52].

Таким чином, в історичній науці відсутні комплексні дослідження соціальної політики радянської влади в Україні у 1920-х рр. У радянський період дослідження проводилися під суворим впливом існуючої на той час ідеології, що позначалося на характері викладу матеріалу. У новітній період історики отримали можливість працювати із раніше забороненими документами та матеріалами, що дало змогу об'єктивно оцінити соціальні процеси в державі. Сучасна історіографія представлена низкою праць, які містять як загальні відомості про досліджуваний період, так і торкаються окремих проблем.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Кармазин А.С. Историография социальной политики советского государства в отношении рабочего класса в 1921 – 1941 гг. (на материалах Уральского региона): автореф. дис. канд. ист. наук: спец. 07.00.09 «Историография, источниковедение и методы исторического исследования» / А.С. Кармазин. – Тюмень, 2006. – 27 с.
2. Шестак О.И. Советская социальная политика и её реализация на Дальнем Востоке (1922 – 1941 гг.) / О.И.Шестак. – Владивосток: Дальнаука, 2004.– С.7.
3. Орлов В.В. Этнополитическое и социально-экономическое развитие Чувашии в 20-е годы XX века: автореф. дис. докт. ист. наук: спец. 07.00.02 «Отечественная история» / В.В.Орлов. – Казань, 2009. – 48с.
4. Орлова И.В. Реализация социальной политики Советского государства в годы нэпа (на материалах Енисейской и Иркутской губерний): автореф. дис. канд. ист. наук: 07.00.02 «Отечественная история» / И.В.Орлова. – Иркутск, 2007. – 27с.

5. Лихолет О.В. Социальная политика Советской власти в годы НЭПА (На материалах Нижнего Поволжья): автореф. дис. канд. ист. наук: 07.00.02 «Отечественная история» / О.В.Лихолет. – Астрахань, 2003. – 25 с.
6. Борисов Й. Що дає соцстрах робітникамі. / Й. Борисов. – Харків: Український робітник, 1935. – 35 с.
7. Забелин Л. В. Социальное страхование в жизни рабочего СССР. / Л.В. Забелин – М.: Гострудиздат, 1930. – 90с.
8. СССР в период восстановления народного хозяйства (1921–1925 гг.) / Под ред. А. П. Кучкина (глав. ред.), Ю. А. Полякова и С. И. Якубовской – М.: Госполитиздат, 1955. – 596 с.
9. Генкина Э. Б. Переход советского государства к новой экономической политике (1921–1922) / Э. Б. Генкина – М.: Госполитиздат, 1954. – 504 с.
10. Диденко Г.Д. Рабочий класс Украины в годы восстановления народного хозяйства (1921 – 1925). – К.: Издание академии наук УССР. – 1962. – 375 с.
11. Довгопол В.М. Робітничий клас України в роки соціалістичної індустріалізації (1926 – 1929 рр.) / В.М. Довгопол. – Харків: Видавництво Харківського університету, 1971. – 143 с;
12. Бойко Н.К. Рабочий класс Украины в период социалистического строительства. (Анализ массовых статистических источников 20 – 30-х гг.) – / Н.К. Бойко. – К.: Вища школа, 1990. – 153 с.
13. Слуцкий А.Б. Рабочий класс Украины в борьбе за создание фундамента социалистической экономики (1926 – 1932 гг.). / А.Б. Слуцкий. – К.: Издание академии наук УССР. – 1963. – 503 с.
14. Шиян К.К. Борьба робітничого класу України за відбудову промисловості (1921 – 1925 рр.) / К.К. Шиян – К.: Держполітвидав, 1959. – 302 с;
15. История Украинской ССР. В 10 т. Т.7. Украинская ССР в период построения и укрепления социалистического общества (1921-1941). За ред. С.В. Кульчицкого. – К.: Наукова думка, 1984. – 719 с.
16. Історія робітничого класу Української РСР. У 2 тт. Відп. ред. І.О. Гуржій. Т.2. – К.: Наукова думка, 1967. – 508 с.
17. Шаповал Ю. І. Сталінізм і Україна / Ю. І. Шаповал. // Укр. іст. журн. – 1991. – №2. – С. 20-30.;
18. Кульчицький С. В. Між двома війнами (1921–1941 рр.) / С. В. Кульчицький // Укр. іст. журн. – 1991. – №8. – С. 3-20.; Кульчицький С. В. Між двома війнами (1921–1941 рр.) / С. В. Кульчицький // Укр. іст. журн. – 1991. – №9. – С. 3-17.
19. Мовчан О. М. Голод 1921–1923 рр. на Україні / О. М. Мовчан. // Укр. іст. журн. – 1990. – №10. – С. 38-46.
20. Нариси історії Поділля. На допомогу вчителю / Авт. кол. Л. В. Баженов, І. О. Винокур, С. К. Гуменюк, О. М. Завальнюк та ін. – Хмельницький: Облполіграфвидав, 1990. – 327 с.
21. Касьянов Г., Даниленко В. Сталінізм і українська інтелігенція (20 – 30-і рр.). – / Г. Касьянов. – К.: Наукова думка, 1991. – 96 с.
22. Марочко В.І. Українська селянська кооперація. Історико-теоретичний аспект (1861—1929 рр.) / В.І. Марочко – К.: М.Р. Kots Publishing, 1995. – 216 с.
23. Кульчицький С. В. Україна між двома війнами (1921-1939 рр.) / С.В. Кульчицький — К.: Видавничий дім «Альтернативи», 1989. – 335 с; Кульчицький С. В. УСРР в добу нової економічної політики (1921-1928 рр.). Спроба побудови концептуальних засад реальної історії. / С.В. Кульчицький – К.: Ін-т історії України НАНУ, 1995. – 201 с; Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919-1928). / С.В. Кульчицький – К.: Основи, 1996. – 396 с; Кульчицький С.В. Ціна «Великого перелому». / С.В. Кульчицький. – К.: Україна, 1991. – 431 с.
24. Сушко О.О. Особливості становлення та функціонування приватного підприємництва в Україні періоду непу (1921-1928): Історико-теоретичний аспект./ О.О. Сушко – К.: Преса України, 2003. – 251 с.
25. Пиріг О.А. Неп: більшовицька політика імпровізації. / О.А. Пиріг. — К.: КНТЕУ, 2001. – 274 с; Пиріг О.А. Ринкові відносини періоду НЕПу в Україні: історичний аспект: Автореф. дис ... д-ра іст. наук: 07.00.01 / Інститут історії України НАН України. / О.А. Пиріг. – К., 2002. – 40 с.
26. Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.): Колективна монографія / Відп. ред. С. В. Кульчицький: В 2 ч. – Ч 1. – К.: Інститут історії України НАН України, 2009. – 445 с.; Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921–1928 рр.): Колективна монографія/ Відп. ред. С. В. Кульчицький: В 2 ч. – Ч 2. – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – 382 с.
27. Мовчан О. Медичне обслуговування робітників УСРР 1920-ті рр./ О.Мовчан. // Проблеми Історії України: факти, судження, пошуки. – 2006. –№15. – С.19–64.; Мовчан О. Житлово-побутові умови та комунальне обслуговування робітників УСРР.1920-ті рр. / О.Мовчан// Проблеми Історії України: факти, судження, пошуки. – 2007. – №17. – С. 229.

28. Мовчан О.М. Повсякденне життя робітників УСРР. 1920-ті рр. / О. Мовчан. – К.: Інститут історії України НАН України, 2011. – 312 с.
29. Рибак І. В. Соціально-побутова інфраструктура українського села (1921–1991 рр.) / І. В. Рибак. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2000. – 304 с.
30. Лукашевич О.М. Житло як один з основних критеріїв якості повсякденного життя українського селянина 20-х рр. ХХ ст./ О.М.Лукашевич // Проблеми історії України: Факти. Судження. Пошуки: Міжвідомчий збірник наукових праць, вип. 12. – К.: Інститут історії України НАН України, 2004.– С. 257-277; Лукашевич О.М. Побут та дозвілля сільського населення України (1920- 1930 рр.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01/ О.М. Лукашевич. –К., 2006. – 217 с.
31. Кравченко П.М. Індустріальне будівництво в Україні (друга половина 20-х – 30-ті рр. ХХ ст.: автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.01/ П.М. Кравченко / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. / . — К., 1998. — 18 с.
32. Ткаченко І.В. Охорона здоров'я в Україні в роки нової економічної політики: соціально-історичний аспект: дис. канд. іст. наук: 07.00.01 /І.В. Ткаченко. – Черкаси, 2009. –С. 83.(230с).
33. Демочко Г.Л. Формування і розвиток української радянської системи охорони здоров'я в Харкові (1919–1934 рр.): дис. канд. іст. наук: 07.00.01 – історія України / Г. Л. Демочко. – Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2011. – 262 с.
34. Барабаш Ю.В. Розвиток інфраструктури охорони здоров'я в Донбасі у 20-х рр. ХХ ст.: історичний аспект: дис.... канд. іст. наук: 07.00.01/ Юлія Василівна Барабаш.– Луганськ, 2008. – 179 с.
35. Григорчук П.С. Становлення системи охорони здоров'я в Подільській губернії на початку 1020-х рр. / П.С. Григорчук, Н.П. Кузьмінець // Наук. записки Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія: Історія: зб. наук. пр. / За заг. ред. проф. П.С. Григорчука – Вінниця, 2009. – Вип. 19. – С. 57-61.; Григорчук П.С. Організація охорони материнства і дитинства на Поділлі на початку 1920-х рр. / П.С. Григорчук, Н.П. Кузьмінець // Наук. записки Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія: Історія: зб. наук. пр. / За заг. ред. проф. П.С. Григорчука – Вінниця, 2012. – Вип. XX. – С. 196-200.
36. Ямпольський П. В. Матеріальне становище робітників державної промисловості України в період НЕПу (історико-статистичний аналіз): дис. ... канд. істор. наук: 07.00.01 / Ямпольський Павло Віталійович. – К., 2009. – 251 с.
37. Розовик О. Заходи державних органів влади УСРР із ліквідації жіночого безробіття та девіантності в 1920-х рр. / О. Розовик // Волинські історичні записки. – Т. 6. – 2011. – С. 164-168.
38. Ришкова А. Державна політика щодо проблеми подолання безробіття в УСРР у 20-х роках ХХ ст. / А. Ришкова // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. – 2009. – Вип. 12. – С.195-205.
39. Прилипко Р. Громадські роботи як форма трудової допомоги безробітним в УСРР у 20-х рр. ХХ ст. / Р. Прилипко // Інтелігенція і влада. Громадсько-політичний науковий збірник. Серія: Історія. – 2012. – Вип.24. – С.147-153.
40. Прилуцька Л.А. Боротьба з безробіттям у Харкові в 20-х – на початку 30-х рр. ХХ ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України» / Л.А. Прилуцька. – Х., 2007. – 19 с.
41. Шарпаций В.Г. Соціальне забезпечення в УРСР (20-30-ті роки ХХ ст.) / В.Г. Шарпаций. –К.: Ніка–Центр, 2006. –268 с.
42. Мельничук О. А. Соціальне страхування в радянській Україні (20-30-ті рр. ХХ ст.) / О. А. Мельничук – Вінниця: «Едельвейс і К», 2009. – 372 с.; Мельничук О. А. Організація пенсійного страхування на Поділлі у 1920-х рр. / О. А. Мельничук // Наук. записки Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. Серія: Історія: зб. наук. праць / За заг. ред. проф. П. С Григорчука – Вінниця, 2009. – Вип. 19. – С. 61-65.
43. Журбелюк Г.В. Організація соціальної роботи на Україні в планах радянської модернізації суспільства 1920-х рр. / Г.В. Журбелюк // Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія. – Вип. 3. - Вінниця, 2001. - С.67-72; Журбелюк Г.В. Соціальні програми щодо жіноцтва Поділля (20-ті рр. ХХ ст.) / Г.В. Журбелюк // Матеріали X Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Подільський, 2000. – С. 424-430.
44. Олійник М. Трансформаційні процеси на Поділлі в добу непу (1921-1928 рр.) / М. Олійник. – Хмельницький: Поліграфіст, 2015. – 480с.
45. George V., Manning N. Socialism, Social Welfare and the Soviet Union. – London; Boston and Henley: Routledge, 1980. – 349 p.; Manning N., Davidova N. Russia: revolution or evolution? // International Social Policy: Welfare Regimes in the Developed World / Pete Alcock und Gary Graig (Eds.). – London: Macmillan, 2001. – P. 203-220; Madison B.O. Social welfare in Soviet Union. Stanford: Stanford University Press, 1968. – 309 p.

46. Fitzpatrick Sh. Everyday stalinism: Ordinary life in extraordinary times. Soviet Russia in the 1930s. – Oxford University Press, 1999. – 288 p.; Фицпатрик Ш. Повседневный сталинизм. Социальная политика советской России в 30-е годы: город. – М.: РОССПЭН, 2000. – 336 с.
47. Rimlinger G. Social insurance and manpower policy in the Soviet Union // The Rice University Studies. July 1962, Vol. 48 Issue 2, pp. 51-61; Rimlinger G. The Trade Union in Soviet Social Insurance: Historical Development and Present Functions // Industrial and Labor Relations Review, April 1961, Vol. 14, No. 3, pp. 397-418; Kenneth D. Social Insurance in the Soviet Union // Annals of the American Academy of Political and Social Science Vol. 178, Increasing Government Control in Economic Life (Mar., 1935), pp. 181-189.
48. Koenker D.P. Republic of Labor: Russian Printers and Soviet Socialism, 1918-1930. – Ithaca and London: Cornell University Press, 2005. – 343 p.
49. Graziosi Andrea. The Great Soviet Peasant War: Bolsheviks and peasants, 1917 – 1933 / Andrea Graziosi. – Camb., Mass., 1996. – 77 p.
50. Шалугина И.Б. Социальное обеспечение в РСФСР в 20-е годы. Автореф. дис... канд. ист. наук: 07.00.02 / МГУ им. М. Ломоносова. — М., 1990. — 21 с.
51. Кузнецова Л.О. Социальная политика в отношении рабочих и служащих в годы НЕПа: (По материалам Республики Татарстан): Автореф. дис ... канд. ист. наук: 07.00.02 / Казанский государственный университет. / Л.О. Кузнецова — Казань, 1996. — 23с.
52. Фомина Т.П. Социальная политика государственных и общественно-политических органов в 20-е годы (на материалах Центрального региона России): Автореф. дис... канд. ист. наук: 07.00.02 / Т.П. Фомина. — МГУ им. М. Ломоносова. /— М., 1994. — 24 с.

Murashova O.P. Social Policy of Soviet Government in Ukraine in 1920s: Historiography of the Problem

The article analyzes scientific works of national and foreign scholars concerning implementation of social policy of the Soviet authorities in Ukraine in the 1920s. It defines the state of the scientific development of this problem, singles out main historiographical trends of the research.

Keywords: Ukraine, NEP, social policy, health care, unemployment, social security, social insurance, historiography.

Мурашова О.П. Соціальна політика советської влади в Україні в 1920-х гг.: історіографія проблеми.

В статті проведено аналіз наукових робіт вітчизняних і зарубіжних учених, касаючихся питань реалізації соціальної політики радянською владою в Україні в 1920-х гг. Визначено стан наукової розробки даної проблематики, виділено основні історіографічні напрями дослідження.

Ключові слова: Україна, нпз, соціальна політика, здоров'я, безробіття, соціальне забезпечення, соціальне страхування, історіографія.

Статтю подано до редколегії 25.01.2017 р.

УДК [930.2:070]:005-055.2.(477.83/86) «18/1939»

В. Р. Кочкодан

ОРГАНІЗАЦІЯ ЖІНОЧИХ ТОВАРИСТВ СХІДНОЇ ГАЛИЧНИНИ НА СТОРІНКАХ ЇХНЬОЇ ПЕРІОДИКИ (КІН. ХІХ СТ. – 1939 Р.)

У статті проаналізовано основні, власне жіночі видання на території Східної Галичини кінця ХІХ ст. – 1939 р. Проаналізовано питання організації українських жіночих товариств. Досліджено однотипність інформації у висвітленні з'їздів, нарад жіноцтва. Велика увага приділялася методиці і формам створення філій та кружків об'єднань. Найбільша кількість статей і видань присвячена «Союзу українок».

Ключові слова: жіночі видання, «Союз українок», «Жінка», «Наша мета», «Українка», «Громадянка», з'їзди, організація жіночих товариств.

Жіночий рух у Східній Галичині — це одне з унікальних явищ суспільного життя краю останньої третини ХІХ ст. — 1939 р. Щоб прослідкувати специфіку його розвитку, пов'язаність з іншими соціальними рухами (політичним, релігійним тощо), слід, окрім власне документальних джерел, залучати додаткові. Одними із таких є періодичні видання, які дають змогу більш повно розкрити життя не тільки жіночого руху (загальне), але й окремої жінки суспільно активної (індивідуальне). Періодика дає допомогу досліднику у висвітленні питання регіональних особливостей жіночого руху не тільки в містах та за кордоном, але й на периферіях Галичини.